

45. „Юридически превод по 7 лв.“

Неотдавна, една сутрин ни се обади наша позната, която търсеше преводач да преведе за нейна приятелка няколко десетки страници юридически текст. Въпросната приятелка готвела дисертация. Когато нашата позната разбра, че с отстъпката за нея цената ни е десет лева на страница, тя изненадано възкликна: „Ама как така! Тя може да плати най-много по седем лева на страница“.

Това отношение към труда на преводача е ежедневие. Стотици, хиляди, а може би десетки хиляди преводачи у нас и по света всеки ден, всеки час се сблъскват с нещо, което според мен е срам за човечеството, носещо името „Sapiens“. Умът, високоразвитата мисловна дейност, интелектуалният труд – всичко това масово се оценява за дребни монети, по-ниско от труда и на най-неквалифицираните работници.

Каква е причината? Този въпрос, предполагам, са си го задавали много преводачи. Признавам, че отговорът някак си ми убягва. Как може една толкова важна професия, каквато е преводаческата, да бъде толкова ниско платена? Разбира се, това явление се наблюдава предимно в по-слабо развитите страни, но нашата в това отношение е на дъното. Напоследък и преводачи от чужбина, които са получавали многократно по-високи хонорари от

българските, все по-често се оплакват, че в техните страни цените на преводите драстично падат. Как е възможно това?

Разбираме, че след всеки зададен въпрос на тази тема възниква следващ и следващ. Това ни насочва към изключителната сложност на проблема. А може да ни наведе и на мисълта, че няма само един-единствен отговор.

Трудът на преводача, оценяван на страница или на час, трябва да бъде достатъчно заплатен, за да може даденият преводач да покрие различни свои нужди. Това означава и че преводачът трябва да има достатъчно работа, за извършването на която да има реални физически възможности. А за да приемем, че даден преводач има достатъчно работа и физически възможности за извършването ѝ, трябва да се съобразим с различни фактори, най-вече с наличието на достатъчно потенциални възложители на преводи за дадения преводач, конкуренцията, рекламата и т. н. Освен това, трябва да отчитаме и необходимото време за извършване на проучване във връзка с превода, което често не се взема предвид не само от възложителите, но и от самите преводачи. За да можем да се съобразим обаче с всички тези фактори, ние трябва да ги проучим подробно, което на практика е невъзможно да се осъществи напълно. Затова можем да приемем примерни критерии, въз основа на които да направим също така примерна преценка, въз основа на която да определим и цената на труда на прево-

дача.

Ако работното време е осем часа на ден, приемам за реално, че за това време могат да се преведат средно пет стандартни страници, а запознаването с материала за превод, проучването му и други допълнителни дейности, като търсенето на терминология, на допълнителни материали и т. н., могат да отнемат и повече от три часа на ден. Това би означавало, че един преводач може да преведе при нормални условия около сто стандартни страници за един месец. Ако приемем, че цената на една страница превод е средно десет лева, то преводачът, при изцяло изпълнен план от сто страници, би получил хиляда лева за този месец. От тези хиляда лева обаче трябва да се приспаднат редица удръжки (като осигуровки и данъци) и присъщи за дейността разходи (като разходи за комуникации и консумативи), които могат да бъдат около половината. С останалите петстотин лева преводачът трябва да покрие вече своите нужди. На първо място, това са нуждите от храна, облекло и енергия за битови нужди. Обаче има и допълнителни нужди, които често са свързани с професионалното усъвършенстване на преводача (помагала като речници, справочници и др.), културните му нужди, почивката и т. н.

Всеки, който има представа от жизнения стандарт у нас, ще се съгласи, че петстотин лева на месец не са достатъчни за нормално съществуване. Освен това, тези петстотин лева

рязко биха намалели през зимните месеци, когато сметките за отопление скачат неимоверно. Затова, примерните стойности, които приемам, показват, че ако един преводач има сто страници превод на месец и чист приход от петстотин лева, той би живял на ръба на мизерията.

А тези стойности могат и да се окажат завишени. Тогава разбираме, че професията преводач става изключително непривлекателна. Един адвокат, например, за една страница писмена консултация може да ви поиска 100, 200, че и 500 лева! И то за текст, написан на родния му език. А овладяването на чужд език изисква не по-малко усилия от овладяването на законите. Езикът не е само речник от петдесет или сто хиляди думи. Той не е и граматика, която да се научи наизуст. Езикът е като живо същество. Той трябва да бъде опознат много-странно и дълбоко. И въпреки това, той може да поднесе големи изненади. Всеки носител на език всъщност говори свой собствен език. Тази комбинация от милиони индивидуални езици съставя общия език. Никой жив човек не е в състояние да обхване това многообразие с такава лекота, че да превежда толкова ефективно на ниска цена и да си осигурява достатъчно добър приход, достатъчен за нормалното му съществуване.

Това означава, че цената на превода, която получава преводачът, поне у нас, е доста под реалната минимална цена на превода.

Основната причина за подбиването на цената на превода, омаловажаването на труда на преводача и унищожаването на професионалните преводачи вече съм споменавал нееднократно: агенциите за преводи.